

Nr 19.

Ankom till riksdagens kansli den 26 februari 1921 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Rogberg, greve Spens, J. T. Larsson, J. E. Berglund, Boman,* P. A. Hansson, Engberg,* Hederstierna, Strid, Svensson i Betingetorp, Löfgren* i Stockholm och Johanson* i Hallagården.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 31 december 1920 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition nr 25, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av i statsrådet fört protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

LAG

om val av borgmästare i stad med magistrat samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm.

I anledning av § 31 regeringsformen samt med upphävande av vad genom särskilda författningar föreskrivits rörande ordningen vid val av borgmästare i vissa städer samt av rådmän och magistratssekreterare i Stockholm, så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning mot denna lag stridande förordnas som följer.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 9 saml. 1 avd. 12 häft. (Nr 19.) 1

1 §.

Då borgmästaretjänst i stad med magistrat, rådmanstjänst i Stockholm eller magistratssekreteraretjänst därstädes blivit ledig, skall magistraten ofördröjligen genom kungörelse, som tre gånger införes i allmänna tidningarna, och anslag å rådhuset tillkännagiva ledigheten samt meddela underrättelse, att sökande till tjänsten har att sist innan klockan tolv å trettonde dagen från det kungörelsen blivit i allmänna tidningarna första gången införd till magistraten ingiva sin till Konungen ställda av styrkt tjänsteförteckning åtföljda ansökning.

Konungen äger förordna om uppskov med tillsättande av befattning, som i denna lag avses. Väckes i stad fråga om uppskov och sökes sådant inom en månad efter det befattningen blev ledig, eller skall efter ty särskilt är stadgat anmälan om ledigheten göras hos Konungen, skall med åtgärd enligt första stycket anstå, tills Konungen förordnat, att befattningen skall tillsättas, eller tiden för meddelat uppskov gått till ända.

2 §.

Efter ansökningstidens utgång utsätte magistraten dag, tider och ställen för valets förrättande.

Kungörelse om valet skall minst fjorton dagar förut anslås å rådhuset och uppläsas i stadens kyrkor samt därjämte inom samma tid införas i de tidningar, där kallelse till allmän rådstuga intages, eller beträffande Stockholm i den tidning, i vilken överståthållarämbetets kungörelser vanligen intagas. I kungörelsen skall meddelas uppgift å sökandena till befattningen, med anmärkande tillika om någon av dem enligt magistratens mening icke är till befattningen behörig. I kungörelsen skall noggrant tillkännagivas tider och ställen för valet samt varest ansökningshandlingarna under, tiden till valet tillhandahållas de röstberättigade.

3 §.

Vid valet begagnas gällande kommunala röstlängd.

4 §.

För valet utgör staden en valkrets, vilken dock, där så för rösternas uppsamlande anses nödigt, må av magistraten delas i lämpligt antal val-

distrikt. Vid sådana skilda förrättningar äger magistraten låta sig företrädas av deputerade, tre i varje valdistrikt, av vilka en av magistraten förordnas till ordförande. Till deputerad må i händelse av behov utses den, som eljest ej tillhör magistraten. I den mån suppleanter för valförrättarna eller särskilda protokollsförande anses erforderliga, må sådana av magistraten förordnas.

5 §.

Valsedel må ej förses med partibeteckning. Valsedel skall innehålla namn å en, två eller tre till erhållandet av tjänsten behöriga personer. Namnen skola å valsedeln uppföras i följd, det ena under det andra. Upptager valsedel namn å någon, som är obehörig, eller framgår i avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem därmed åsyftas, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna namn å flera behöriga personer än tre, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

Vid val av rådman eller magistratssekreterare i Stockholm må valsedel icke upptaga namn å någon, som icke sökt befattningen. Förekommer å valsedel sådant namn, anses det såsom obefintligt.

6 §.

Med de undantag, som föranledas av här ovan meddelade föreskrifter, skall för valet i tillämpliga delar gälla vad om stadsfullmäktigeval är stadgat.

7 §.

För besättande av vart och ett av de tre förslagsrummen skall särskild sammanräkning av valsedlarna ske.

Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst för det första, såsom halv röst för det andra och såsom tredjedels röst för det tredje å densamma upptagna namnet. Det namn, som fått högsta rösttalet, erhåller första förslagsrummet.

Vid andra sammanräkningen gäller valsedel, vilken icke upptager det namn, som erhållit första förslagsrummet, på det sätt, som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, vilken innehåller det namn, som uppförts i första förslagsrummet, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Det namn, som vid sammanräkningen fått högsta rösttalet, erhåller andra förslagsrummet.

Vid tredje sammanräkningen gäller valsedel, som icke upptager något av de redan på förslaget uppförda namnen, på det sätt som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, som upptager ett av dessa namn, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Valsedel, som upptager båda de uppförda namnen, gäller såsom tredjedels röst för det återstående namnet. Det namn, som vid tredje sammanräkningen fått högsta rösttalet, erhåller det tredje förslagsrummet.

Mellan lika rösttal skiljes genom lottning.

Därest vid val av borgmästare vid sammanräkningen av rösterna befinnes att någon, som ej är sökande till befattningen, skulle jämlikt ovan upptagna bestämmelser ifrågakomma till ett av förslagsrummen, har magistraten att inhämta uppgift av honom, huruvida han är villig att emottaga kallelsen. Förklarar han sig ej vara villig att emottaga densamma, eller avger han icke svar å magistratens förfrågan inom fjorton dagar efter det meddelandet blivit honom i rekommenderat brev tillsänt, betraktas hans namn såsom obefintligt och företages med iakttagande härav i nödig utsträckning ny sammanräkning av de avgivna rösterna.

8 §.

De avlämnade valsedlarna skola, sedan de uppräknats och protokollförts, förvaras under försegling intill dess valet vunnit laga kraft eller i händelse av besvär dessa blivit avgjorda.

9 §.

På magistraten ankommer att, så snart efter slutförd sammanräkning av rösterna kan ske, med ledning av ovan lämnade föreskrifter upprätta förslag till besättande av befattningen.

10 §.

Å tid, som meddelas genom anslag å rådhuset och medelst införande av kungörelse i de tidningar, som angivits i 2 §, skall valets utgång offentligen tillkännagivas å rådhuset genom uppläsning av de vid uppräknningen och sammanräknandet av rösterna samt förslagets upprättande förda protokoll, och skall därvid jämväl behörig besvärshänvisning lämnas.

Med protokollets uppläsning och besvärshänvisningens lämnande är valförrättningen avslutad.

11 §.

Över valet må anföras besvär, vilka, ställda till Konungen, skola sist före klockan tolv å fjortonde dagen efter valförrättningens avslutande ingivas till Konungens befallningshavande, som efter inhämtande av vederbörandes underdåniga förklaringar har att med eget yttrande insända besvärshandlingarna till Konungen. Ej må klagan över något av magistraten på grund av denna lag meddelat beslut föras annorledes än i sammanhang med klagan över valet.

12 §.

Protokollet över valförrättningen jämte ansökningshandlingarna skall av magistraten insändas till Konungens befallningshavande, som, efter det valet vunnit laga kraft, ofördröjligen översänder handlingarna till Konungen.

Denna lag träder i kraft den dag, då det vilande förslaget till ändrad lydelse av § 31 regeringsformen, efter att hava av riksdagen antagits, varder av Konungen gillat.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, får utskottet hänvisa till propositionen.

Inom utskottet har vid granskningen av det förevarande förslaget ifrågasatts, huruvida icke de i 7 § givna reglerna angående röstsammanräkningen vore i behov av en omarbetning, enär desamma lämnade alltför stora möjligheter öppna för s. k. dekapitering. Sålunda har framhållits, huru som en minoritet av väljare kunde tänkas bliva i stånd genomdriva, att det namn, som majoriteten bland valmännen å sina valedlar uppfört i första rummet, erhöle ett lägre förslagsrum, eller ock att ett namn, varom visserligen icke en absolut majoritet men likväl den starkaste gruppen inom valmanskåren enats såsom första namn, t. o. m. utestängdes från det slutliga förslaget.

Utskottet finner de sålunda anförda betänkligheterna icke vara av beskaffenhet att böra föranleda någon utskottets erinran emot förslaget. Med ett användande, på sätt däruti skett, av den s. k. reduktionsregeln som uteslutande regel för röstsammanräkningen är visserligen i och för sig, liksom beträffande de kommunala och politiska valen, förenad en viss fara för dekapitering. På grund av bestämmelserna i 7 § om att valedel alltid skall hava olika röststyrka med avseende på uti olika rum å densamma upp-

tagna namn lärer emellertid berörda missförhållande vid här ifrågavarande val bliva mindre framträdande. Vad särskilt angår den uttryckta farhågan, att en person som erhållit absolut majoritet vid valet skulle, genom åtgöranden från minoritetens sida, komma att erhålla ett lägre förslagsrum, eller att den starkaste gruppens namn ej skulle komma med på förslaget, synas dylika resultat kunna undvikas genom att, på sätt förslaget medger, å valsedeln upptaga allenast det namn, vars plats man önskar garantera.

Härtill kommer, att det näppeligen torde kunna betraktas såsom ett missförhållande av allvarligare art, om beträffande den inbördes ordningen mellan de å förslaget uppförda namnen fall av nyss angivet slag någon gång skulle inträffa. Ifrågavarande val avse nämligen icke tillsättande av trenne representanter för vederbörande stad, utan allenast att åstadkomma ett förslag å personer till befattningen i fråga, bland vilka Kungl. Maj:t har att utse den lämpligaste.

Det är att förutsätta, att det avgörande, som sålunda tillkommer Kungl. Maj:t, skall träffas under skäligt hänsynstagande till alla på saken inverkan förhållanden och att således jämväl den omständigheten, att i ett förekommande fall valsättet må hava lett till ett mindre tillfredsställande resultat i fråga om den ordning, vari namnen förekomma å förslaget, kommer att erhålla sitt tillbörliga beaktande.

De anförda skälen mot bifall till förslaget i ovan berörda del i oförändrat skick har utskottet sålunda icke funnit förtjäna avseende.

Då utskottet ej heller i övrigt funnit anledning till anmärkning emot förslaget, får utskottet hemställa,

att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen
bifallas.

Stockholm den 25 februari 1921.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservation

av herrar *J. T. Larsson* och *P. A. Hansson* i Stockholm, som yrkat, att andra stycket av 5 § i den föreslagna lagen måtte utgå.